

Вокально-хорове мистецтво, це завжди мистецтво музично-виконавське, яке вимагає постійного оновлення в живому звучанні. Звертаючись до твору та виконуючи його, співаки продовжують йому життя, дозволяють зберегти своє місце в системі художніх цінностей суспільства.

Підсумком роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва як диригента, є концертне виконавство – публічна, ораторська мова хорового колективу, яка вимагає від диригента спеціальної режисури, яскравості, висвітлення головних моментів і цікавих деталей. Якщо диригент, він же студент, майбутній вчитель музичного мистецтва, майбутній фахівець своєї справи повсякденно виховуватиме в собі необхідні якості для успішного розв'язання цих художніх завдань, якщо постійно турбуватиметься про розширення у вокально-хоровому колективі музичного світогляду зокрема і мистецького взагалі, якщо він розвиватиме в учасників хору правильні художні смаки, цілеспрямоване і дбайливе ставлення до класичної хорової спадщини і сучасної творчості, то він відкриє перед учасниками цікаві і творчі перспективи.

Список використаних джерел

1. Дьюи Дж. Демократия и образование / Дж. Дьюи; пер.с англ. – Москва, 2000.-245 с.
2. Кузікова С. Б. Структурно-змістовий аналіз феномену особистісного саморозвитку: Проблеми сучасної психології: зб.наук. пр./ С. Б. Кузікова. – 2010.-Вип.10.-С.365-377.
3. Шатова И. Стилевые основы одесской хоровой школы :монография/ И. Шатова. – Одесса: Астропринт, 2013.-184 с.

References

1. D'yuy, Dzh. 2000. *Demokratyya y obrazovanye [Democracy and education]*. Moscow.
2. Kuzikova, S. B. 2010. *Strukturno-zmistovyy analiz fenomenu osobystisnoho samorozvytku [Structural-semantic analysis of the phenomenon of personal self-development]*. *Problems of modern psychology*, 10, pp. 365-377.
3. Shatova, Y. 2013. *Stylevye osnovy odesskoy khorovoy shkoly [The style basis of the Odessa choral school]*. Odessa: Astroprynt.

УДК 94:72:39:342.1(477.87)(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2019-2(27)-2-45-51

АВТЕНТИЧНА АРХІТЕКТУРА ЗАКАРПАТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА В КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (РЕГІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА)

Кухарчук О. С.

AUTHENTIC ARCHITECTURE OF THE TRANSCARPATHTIA REGION AS A NON- NATURAL COMPOSITION OF THE CULTURE OF UKRAINIAN STATE (REGIONAL CULTURE)

Kukharchuk Olga

У тісному зв'язку з писемністю, освітою, та літературою розвивалася архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, живопис. На мистецтві яскраво позначився вплив загальноєвропейської культури, будівництва, що проникали в Закарпаття через Угорщину, Чехію і Словаччину та культури південних слов'ян і Візантії. Окремі пам'ятки мистецтва та архітектури Закарпаття мають загальноєвропейське значення та визнання. В силу історичних умов архітектура Закарпаття не могла, звичайно уникнути впливу інших культур. Проте чужоземні елементи не знищили його народної самобутності, а, навпаки

перевтілилися у нові, гармонійні, суто національні форми, в яких перш за все, відчувається кровний зв'язок з Україною.

Ключові слова: замки, фортеці, храми, дерев'яна архітектура, культові споруди, будівельні школи, інтер'єр, етнічні групи населення.

People's wooden architecture of Transcarpathia (XVII-XXcn.)

The purpose of this article is to study the ancient folk architecture of the Ukrainian Carpathians, which has prepared a good ground for its further development in modern conditions. Studying the sources of the unique architecture of this region, we study the richness and beauty of one of the bright pages of the creative achievements of the Ukrainian people. Transcarpathia is famous not only for the beauty of nature, but also by many architectural monuments. In the mountains dominated by wooden monuments in the lowlands and foothills - monuments of stone architecture. In wooden houses, churches of Verhovina, modest in size, but great for architectural composition reflects good taste and talent Transcarpathian Ukrainian people. In due to historical conditions wooden architecture of Transcarpathia could not, of course to avoid the influence of other cultures. However, foreign elements did not destroy his people's identity, but instead turned into a new, harmonious, purely national forms, which primarily felt blood connection with Ukraine.

Keywords: wooden churches, wooden architecture, household items, public schools, art forms, places of worship, school construction, interior design, ethnic groups.

Закарпатські замки та храми – прекрасні та автентичні пам'ятки, в яких, напевно, найбільше виражені національні риси архітектури. Шедеври закарпатської дерев'яної готики, які не мають аналогів у світі, відомі лише обмеженому колу фахівців та аматорів, залишаючись поза увагою внутрішнього туризму та суспільства взагалі. Пожежі, замокання, навмисне знесення через міжконфесійні суперечки, варварське обшивання бляхою і пластиком – скільки пам'яток вже втрачено і скільки ще загине через людську недбалість? Першим кроком до порятунку витворів мистецтва має стати подолання інформаційного вакууму навколо них. Власне, на це і спрямована наша робота з пошуку, структуризації та поширення інформації щодо пам'яток архітектури давнини.

Серед численних проблем, пов'язаних з обліком, охороною та реставрацією пам'яток архітектури, чи не першочерговим завданням є їх типологічна класифікація та ідентифікація. Своєрідністю форм та відлунням давнини замки та церкви тадавно привертали увагу шанувальників старожитностей та дослідників. Серед науковців, які долучилися до вивчення дерев'яних церков були В. Щербаківський, Д. Щербаківський, Г. Павлуцький, І. Грабар [1]. Помітний внесок у вивчення об'єктів традиційної храмової архітектури зробили П. Юрченко, Г. Логвин, П. Макушенко та згодом І. Могитич. П. Юрченко один із визнаних знавців народної архітектури України найбільш глибоко торкнувся її історичного коріння та творчих традицій народних будівничих. У контексті дослідження дерев'яного зодчества П. Юрченко особливого значення надавав вивченню храмових споруд, зокрема становленню та розвитку їх форм, планувальної структури, регіональним особливостям [2]. У широкому діапазоні архітектурознавчих захоплень Г. Логвина особливе місце посідали дослідження, пов'язані з пам'ятками дерев'яного храмубудування. Численні праці, в яких дослідник торкався дерев'яних храмових споруд України, пронизані глибинним розумінням і душевним відчуттям народних архітектурно-будівельних традицій.

Метою даної статті є дослідження давньої народної архітектури українських Карпат, яка підготувала благодатний ґрунт для свого подальшого розвитку в сучасних умовах. Прилучаючись до джерел своєрідної архітектури цього регіону, ми пізнаємо всю неповторність і красу однієї з яскравих сторінок творчого доробку українського народу.

Розвиток архітектури нерозривно зв'язаний з будівництвом військово-фортифікаційних споруд – замків. До сьогодні вражають своєю величавістю Мукачівський та Ужгородський замки-пам'ятки європейського значення. Збереглися руїни Невицького,

Середнянського, Королівського, Севлюського, Бреговського і Хуського замків. Виникали вони в різний час, різними були їх способи спорудження. Спочатку на місці замків були укріплені пункти, побудовані з дерева і глини (8- 9 ст.), потім – з дерева (X – XII ст.), а пізніше – з каменю. Сучасних форм вони набули в період розвинутого феодалізму (XIV – XVI ст.). В архітектурі замків домінують західноєвропейські принципи будівництва (романський і готичний стилі, ранній ренесанс). У народі збереглося багато переказів і пісень, у яких розповідається про спорудження фортець. Тут немало фантастичного. Але одна ідея незаперечна: будови, укріплення зводили народні майстри – муляри, штукатури, столяри, тесли. Найтяжчі роботи виконували селяни – кріпаки. Праця їх поєднувалася з думкою архітекторів, художників – монументалістів, серед яких були запрошені фахівці з Німеччини, Італії та Франції, так і вихідці з корінного населення – русини, угорці, румуни, словаки [3].

Пам'ятки архітектури, залишені творцями минулих епох, становлять вагому частину багатой культурної спадщини нашого краю. Вони є свідками життя народу і розвитку його національної самобутності. Творіння зодчества – нетлінна частинка національної скарбниці, бо ж кожна епоха залишає свідків, що красномовніше будь-яких розповідей оповідають нам про неї. Ці очевидці – пам'ятки архітектури, які найміцніше протистоять натискам часу.

Хустський замок – Фортифікаційна споруда. Все почалось з будівництва на Замковій горі дерев'яного укріплення, яке згодом замінили кам'яним. Масивні стіни досі нависають над містом, нагадуючи про славні часи з історії краю. В 1242 році ординці зруйнували замок, але згодом були розбиті на території сучасної Угорщини воєводою на ім'я Хуст. Коли воєвода повернувся додому, то дізнався, що його дружина Тиса і дочка Ріка врятувалися в підземеллях замку. З тих часів так називаються річки, що течуть через місто. Замковий комплекс створювався в XI-XIII століттях (за народними переказами – в до татарську добу. В ті часи цитадель була абсолютною неприступною). У 1191 р. угорські королі закінчили будувати фортецю, зведення якої тривало більше сотні років. Після татарської навали твердиню швидко відновили. Після 1526 р. замок перейшов до Трансільванського князівства (про це – трохи пізніше). У 1709 р. у відбувся загально трансільванський сейм прибічників Ференца II Ракоці. В XVI-XVII ст. з розвитком вогнепальної зброї замок був реконструйований та зміцнений. Він складався з верхнього та нижнього дворів. На верхньому містилися житлові будинки, господарські споруди і колодязь глибиною 160 м. На нижньому були розташовані житлові і господарські споруди, каземати, тюрма, церква і резервуар для води. У 1766 р. під час грозової блискавки вдарила в погріб, де зберігався порох. Вибух наніс спорудам суттєвих пошкоджень – і замок поступово втратив своє стратегічне значення[4].

Ще старіший від Хустського є Вишківський замок, який також виконував функцію охорони «соляного шляху», що пролягав із солотвинських копалень аж в Західну Європу. Поряд із замками, як правило, будувались величезні собори. Вишківський та Хустський замки давно зруйновані, а Реформатська церква 1270 року у Вишкovo і Єлизаветська кінця XIII ст. в Хусті – в готичному стилі милують око і до сьогодні. Нещодавно під час реставрації собору Єлизавети зняли внутрішню побілку і відкрили давні готичні фрески, що раніше прикрашали стіну храму. Декор будов, усі ремісничі роботи вражають високим рівнем майстерності, особливо різьба по каменю, оформлення порталів, галерей, вікон. Ще однією окрасою славного Хуста є чеське містечко, яке нагадує якийсь старовинний закапелок Праги, хоча зведене на початку двадцятого століття. Досі радують шанувальників історичних пам'яток чотири унікальні дерев'яні церкви, розташовані на території район в селі Сокирниця (Церква Св. Миколи Чудотворця, 1703 р.). Дубові зруби храму вкриті високими дахами. Більший зруб ділиться на наву і бабинець. Вежу увінчує чотирисхилий купол з високим шпилем і чотирма фіалами по кутах. На головному фасаді – закритий ганок з трикутними прорізами вікон і вхідним порталом. Одвірок бабинця декорованого різьбленням. Іконостас зроблено в 1748 р. Згідно з версією реставраторів, сокирницьку церкву перебудовують і встановлюють вежу над бабинцем. Того ж року збудували високу каркасну

дзвіницю [5].

В селі Олександрівка (Церква св. Параскеви, 1751 р.) готична церква яка увінчує широку поверхню пагорба і вимальовується чітким силуетом на тлі невисоких гір. Церква двотрубна, тридільна, з видимим нахилом стін до середини. Вежа з чотирма фіалами біля основи шпиля височіє над західними зрубом. На головному фасаді – відкритий ганок з арковою галереєю. В олександрівському храмі збережено багатий настінний розпис, виконаний в 1779 р. майстром Стефаном Теробельським та малювання народних майстрів. Біля церкви стоїть дерев'яна каркасна двоярусна дзвіниця. Чи не найдавніша з них церква св. Парасковії в Олександрівці, яка носить явні ознаки стилю будівничих XV-XVI, хоч вперше згадується про неї в записці мукачівського єпископа Ольшанського за 1751 рік [6].

В селі Данилово (Церква св. Миколи Чудотворця, 1779 р.), що збудована в готичному стилі, - наймолодша серед готичних церков Хустщини і, можливо, найгарніша. Миколаївська церква була побудована в 1779 році, про що свідчать написи на дверях ганку латиницею, а на дверях церкви – кирилицею. Церква має дивовижні пропорції. Композиція форм підкреслює стрімкий зліт вежі з дуже високим шпилем: здається, ще мить – і дерев'яне диво здолає земне тяжіння. Споруда двотрубна, тридільна, збудована з дубових колод. На західному фасаді бабинець продовжений закритим ганок з ракоподібними прорізами. В інтер'єрі збереглися розписи 1828 р. роботи художника І. Корнмасра. Біля церкви розташована струнка дерев'яна дзвіниця [7].

Село Крайниково (Михайлівська церква і дзвіниця) була побудована в 1666-1668 рр., про що свідчить напис на надпоріжнику придворного (бабинця). Церква тридільна з рівно широким бабинцем та навою і вужчим вітварем. Побудова церкви архаїчна. Вона зведена з високих дубових брусів, з'єднана врубками в кнук з потайним прямим зубом. Напис на дияконських дверях відноситься до 1763 р. В іконостасі збереглися ікони і з XVII ст. «Собор архангела Михаїла».

Над бабинцем височить прямокутна в плані, висока вежа з підсябіттям з високим шпильастим завершенням і чотирма маленькими шпилями по кутах. Побудована в XVII ст., церква мала плескати перекриття, які йшли на сволюку Плескати перекриття були замінені на коробові в XVIII ст. Ктиторський напис під зображеннями на стіні св. Миколи свідчать про те, що вони були намальовані в 1771 році. Ці зображення монохромні, виконані місцевим майстром у стилі народного закарпатського живопису [8]. Пам'яток бойківської будівельної школи на Закарпатті збереглося значно більше. Серед них храми у селах Верхньому Студеному Міжгірського району (1804р.), Гусному (1655 р) , Сухому та вищі (обидва біля 1700 р.) , Ужку (1754 р.) Великоберезнянського району та інші. Значна частина бойківських храмів була у XVIII ст. перебудована, тільки шляхом підняття вежі над бабинцем, як у селі Кострині (1703 р., перебудована 1761 р.), або у присілку Бистрому біля Сваляви (1588р., перебудована 1759р.) , або й повним закриттям заломів верхів під широким багатосхилими дахами і вежею над бабинцем, як у селах Буківцеві (XVII ст., перебудована 1892 р.), Розтока (XVII ст., 1750 р.) Міжгірського району, у с. Дешковиці Іршавського району (поч. XVIII ст., 1839р. Храми лемківської будівельної школи виникають у середині - другій половині XVIII ст. та отримують свій розвиток з кінця XVIII до кінця XIX ст. [9].

Основою їх виникнення були храми різних типів, однак переважно - бойківської будівельної школи. Причиною було намагання уніатського духовенства максимально латинізувати зовнішній вигляд храмів східного обряду, стерти стилістичну відмінність. Основною стилістичною рисою лемківських храмів є ліквідація центричності споруди шляхом переміщення висотної домінанти з центрального зрубу на високу вежу-дзвіницю, втиснуту над бабинцем чи біля нього [10]. Саме у цьому типі лемківська будівельна школа створила свої найдосконаліші пам'ятки, такі як з с. Шелестово Мукачівського району (побудованої в 1777 році), що тепер перенесена в Ужгородський музей народної архітектури т побуду, із с. Медведівці Мукачівського району (1761 р.), що тепер у етнографічному музеї у м. Празі, із с. Плоского Свалявського району (1792 р.), що

тепер у республіканському музеї народної архітектури у м. Києві [11]. На тому ж підґрунті та одночасно з пам'ятками лемківської будівельної школи формувались храми Верхнього Потисся на території колишніх історичних адміністративних одиниць – Мараморошської та Уточанської жуп, де унія взяла верх тільки у другій половині XVIII ст. і перебудова храмів почалась пізніше.

В 1779 році були розіслані три «показові» проекти церков, а будівництво інших типів категорично заборонялось. Про народних умільців-теслярів та будівельників Закарпаття нам відомо дуже мало. Відомо, що одна із найбільш типових споруд на закарпатській Верховині – дерев'яна церква в с. Ужок Великоберезнянського району була побудована в 1745 році народним майстром із села Бітлі (сьогодні Турківський район Львівської області), що дерев'яний храм у с. Черногорова Великоберезнянського району був побудований Матвієм Хімічем у 1749 році, а ремонт церкви в с. Буковець (1792 р.), цього ж району був проведений Григорієм Макаревичем. Відомо, що Ілько-Німець брав участь у будівництві і ремонті храмів на Закарпатті [12]. Архітектурна творчість майстрів Закарпаття, яка протягом віків перебувала під іноземним гнітом, найкраще може проявитися в дерев'яному храмовому та житловому будівництві, де було найменше сторонніх втручань [13]. Тут творчі сили, що не знаходили іншого застосування, проявили себе в усній повноті.

Після розпаду Австро-Угорщини на Закарпатті, яке увійшло до складу новоутвореної Чехословаччини, православний рух вибухнув з новою силою. Народ почав масово відпадати від унії і переходити у православ'я, проганяючи із сіл уніатських священників і захоплюючи церковне майно. Чехословацькі власті, однак, вбачали в цьому порушення священного за капіталізму права власності і повертали уніатам церковне майно – навіть в тих селах, де не залишилось жодного уніата, крім попа і дьяка. За таких обставин православні змушені були будувати нові церкви. В своєму церковному будівництві православні зовсім відійшли від уніатських трафаретів, перейняли стиль північноросійської храмової дерев'яної архітектури. Православна церква в Ужгороді (московська набережна) була споруджена у 1930 році за зразком Коломенського собору в стилі північноросійських багатокупольних храмів [14]. Обидва храми відзначаються відходом від західного церковного будівництва і поверненням до одвічних східнослов'янських форм храмової архітектури. Дерев'яну храмову архітектуру Закарпаття, незважаючи на велику різноманітність її форм, можна звести до таких чотирьох основних стилів: шатровий, тризрубний, шатровий п'ятизрубний, барочний і готичний (псевдоготичний). Яскравими зразками цього типу є церкви в селі Гусному Великоберезнянського району (1796 року перебудована) і Вознесенська у селі Верхньому Студеному Міжгірського району (XVIII ст.), які слід вважати найбільш закінченими і витриманими зразками шатрового тризрубного типу церков на Закарпатті. Подібні до них за формою і пропорціями шатровий храм у селі Перехресному Воловецького району та в селах Кострино, Ужок і Вишка Великоберезнянського району. Немало дерев'яних тризрубних шатрових церков є і в Прикарпатті [15].

В глибокій давнині бере свій початок і складніший за своєю конструкцією п'ятизрубний хрестоподібний тип шатрових церков. В основі цього храмового типу лежить рівнораменний хрест.

Питання про час появи дерев'яних шатрових церков з хрестоподібним планом остаточно не висвітлено. Тип хрестоподібних церков розповсюджений в Івано-Франківській, Чернівецькій та інших областях України. На Закарпатті хрестоподібних церков порівняно небагато. Їх зустрічаємо тільки у Рахівському районі, у верхів'ях Тиси і її приток. Чудовим, витриманим до кінця зразком цього храмового типу є так звана Струківська церква в Ясинях (1824 р.). Вона названа іменем Івана Струка, вихідця з прикарпатського села Зеленого (нині Івано-Франківська область), що заснував, за легендою, у 1537 році Ясиня. За архітектурно-художнім задумом, цілісністю композиції – це неперевершений взірць дерев'яної архітектури. Цінним пам'ятником хрестоподібного типу є і Петропавлівська церква в Лазещині на Рахівщині. У східній частині області переважає готичний (псевдоготичний)

стиль. Існує думка, що він був занесений сюди з Румунії, до складу якої цей куточок області входив протягом XVI-XVII ст. Там багато подібних храмів, кам'яних і дерев'яних. Прообразом дерев'яних храмів цього типу могли послужити і деякі готичні костельки на Закарпатті (наприклад, костель в селі Шаланки Виноградівського району, збудований у XV ст.).

Невблаганний час, воєнні лихоліття, політична та релігійна іноземна експансія, а чи не найбільше – прислужницько-догідницька позиція корінних можновладців перевертнів-прислужувачів спричинилося до того, що пам'яток народної дерев'яної архітектури з часів прадідівської слави давньоруського часу збереглося настільки мало, що при відсутності інформації широкий загал здебільшого немає найменшої уяви про них та їх існування. Тому вважаємо за доцільне більш ефективно пропагувати надбання наших предків в створенні місцевої школи народного дерев'яного житлового та культового архітектурного будівництва в етнографічних регіонах Карпат.

Список використаних джерел

1. Бідзіля В. Історія культури Закарпаття на рубежі нашої ери / В. Бідзіля. - Київ, 1971.
2. Драган М. Українські дерев'яні церкви. Ч. 1./ М. Драган. - Львів: Діло, 1937. – 136 с.
3. Залозецький В. Готичні і барокові дерев'яні церкви в Карпатських краях / В. Залозецький. - Відень, 1926.
4. Логвин Г.Н. Дерев'яна архітектура України / Г.Н. Логвин // Нариси історії архітектури Української РСР. – К.: Держбуд. Україна, 1957. – С. 200-231.
5. Логвин Г.Н. По Україні / Г.Н. Логвин. – К.: Мистецтво, 1968. – 462с.
6. Логвин Г.Н. Украинские Карпаты / Г.Н. Логвин. – М.: Искусство, 1973. – 192 с.
7. Макушенко П.И. Народная архитектура Закарпатья / П.И. Макушенко. – М.: Стройиздат, 1976. – 160 с.
8. Могитич І. Р. Церкви / І.Р. Могитич // Народна архітектура Українських Карпат XV-XX ст. – К.: Наукова думка, 1987. – С.206-236.
9. Могитич І. Р. Крещатые церкви Гуцульщины / І. Р. Могитич // Архитектурное наследство. – М.: Стройиздат, 1979. - Сб. 27. – С.97-107.
10. Могитич І.Р. Дерев'яні храми та дзвіниці / І. Р. Могитич // Історія української архітектури. – К.: Техніка, 2003. – С.279-286.
11. Могитич І. Р. Церкви / І. Р. Могитич // Народна архітектура Українських Карпат XV-XX ст. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 216-231.
12. Вісник «Укрзахідпроектреставрація» / переклад І. Старосольського. – Львів, 2003. - № 3. – С.177-231.
13. Січинський В. Бойківський тип дерев'яних церков на Карпатах / В. Січинський. - Львів, 1927.
14. Щербаківський В. Українське мистецтво: Дерев'яне будівництво і різьба на дереві / В. Щербаківський. - Львів – К., 1913.
15. Юрченко П.Г. Дерев'яна архітектура України / П.Г. Юрченко. - К.: Будівельник. 1970. – 192 с.

References

1. Bidzilya, V. 1972. *Istoriia kultury Zakarpattia na rubezhi nashoi ery [History of Transcarpathian culture at the turn of our era]*. Kiev.
2. Drahan, M., 1937. *Ukrayins'ki derev'yani tserkvy [Ukrainian wooden churches]*. Part 1. Lviv: Delo.
3. Zalozets'kyu, V. 1926. *Hotychni i barokovi derev'yani tserkvy v Karpats'kykh krayakh [Gothic and baroque wooden churches in the Carpathian region]*. Vienna.
4. Lohvyn, H., N. 1957. *Derev'yana arkhitektura Ukrayiny [Wooden Architecture of Ukraine] Essayson the history of architecture of the Ukrainian SSR*, pp. 200-231.

5. Lohvyn, H., N. 1968. *Po Ukrayini [In Ukraine]*. Kiev: Art.
6. Logvin, H.N. 1973. *Ukrainskiye Karpaty [Ukrainian Carpathians]*. Moscow: Art.
7. Makushenko, P. I. 1976. *Narodnaya arkhitektura Zakarpat'ya [Folk Architecture of Transcarpathia]*. Moscow: Stroyizdat.
8. Mohytych, I. 1987. Tserkvy [Churches]. In: *Folk architecture of the Ukrainian Carpathians of the XV-XX centuries*. Kuiv: Scientific Thought. pp. 206-236.
9. Mogitich, I.R. 1979. Kreshchatyye tserkvi Gutsul'shchiny [Churches with crosses of the Hutsul region]. *Architectural heritage*, 27, pp. 97-107.
10. Mohytych, I.R. 2003. Derev'yani khramy ta dzvinytsi [Wooden temples and belltowers]. In: *History of Ukrainian architecture*. Kuiv: Engineering. pp. 279-286.
11. Mohytych, I. 1987. Tserkvy [Churches]. In: *Folk architecture of the Ukrainian Carpathians of the XV-XX centuries*. Kuiv: Scientific Thought. pp. 216-231.
12. *Bulletin «Ukrzakhidproektrestravatsiya»*. 2003. 3, pp.177-231.
13. Sichyns'kyy V. 1927. *Boykivs'kyy typ derev'yanykh tserkov na Karpatakh [Boykivsky type of wooden temples in the Carpathians]*. Lviv.
14. Shcherbakivs'kyy V. 1913. *Ukrayins'ke mystetstvo: Derev'yane budivnytstvo i riz'ba na derevi [Ukrainian Art: Wood Construction and Wood Carving]*. Lviv-Kyiv.
15. Yurchenko, P.H., 1970. *Derev'yana arkhitektura Ukrayiny [Wooden architecture of Ukraine]*. Kuiv: Builder.

УДК [378.4:021]:011/016(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2019-2(27)-2-51-54

БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК (НА ПРИКЛАДІ НБ МДУ)

Мовчан К.М., Курило О.Й.

LIBRARY ACTIVITIES OF UNIVERSITY LIBRARIES (ON THE EXAMPLE OF SL MSU)

Movchan Kateryna, Kurylo Oleksandra

В статті розглянуто проблеми бібліографічної діяльності бібліотек вищих навчальних закладів. На прикладі Наукової бібліотеки Мукачівського державного університету проаналізовано окремі аспекти онлайн-обслуговування читачів, створення бібліографічної продукції.

Ключові слова: інформаційні ресурси, онлайн-послуги, відкритість, читачі, користувачі, бібліографічні покажчики.

The article deals with the problems of bibliographic activity of libraries of higher educational institutions. On the example of the Scientific Library of Mukachevo State University, some aspects of online service of readers, effective provision of information needs of teaching staff, students and staff are analyzed on the basis of the latest information technologies, providing users with access to electronic catalogs of the library, databases, institutes service, creation of bibliographic products in the form of separate bibliographic messages, lists, maps totes and indexes of literature. A comprehensive approach to bibliographic activity in university libraries is opened, which allows to expand the scope of opportunities for students, teachers, attract new users, introduce new forms of library services. It is proved that this approach provides free access to information sources of the library, improves the quality of students' preparation for classes and scientific activity of teachers.

Key words: information resources, online services, openness, readers, users, bibliographic

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>